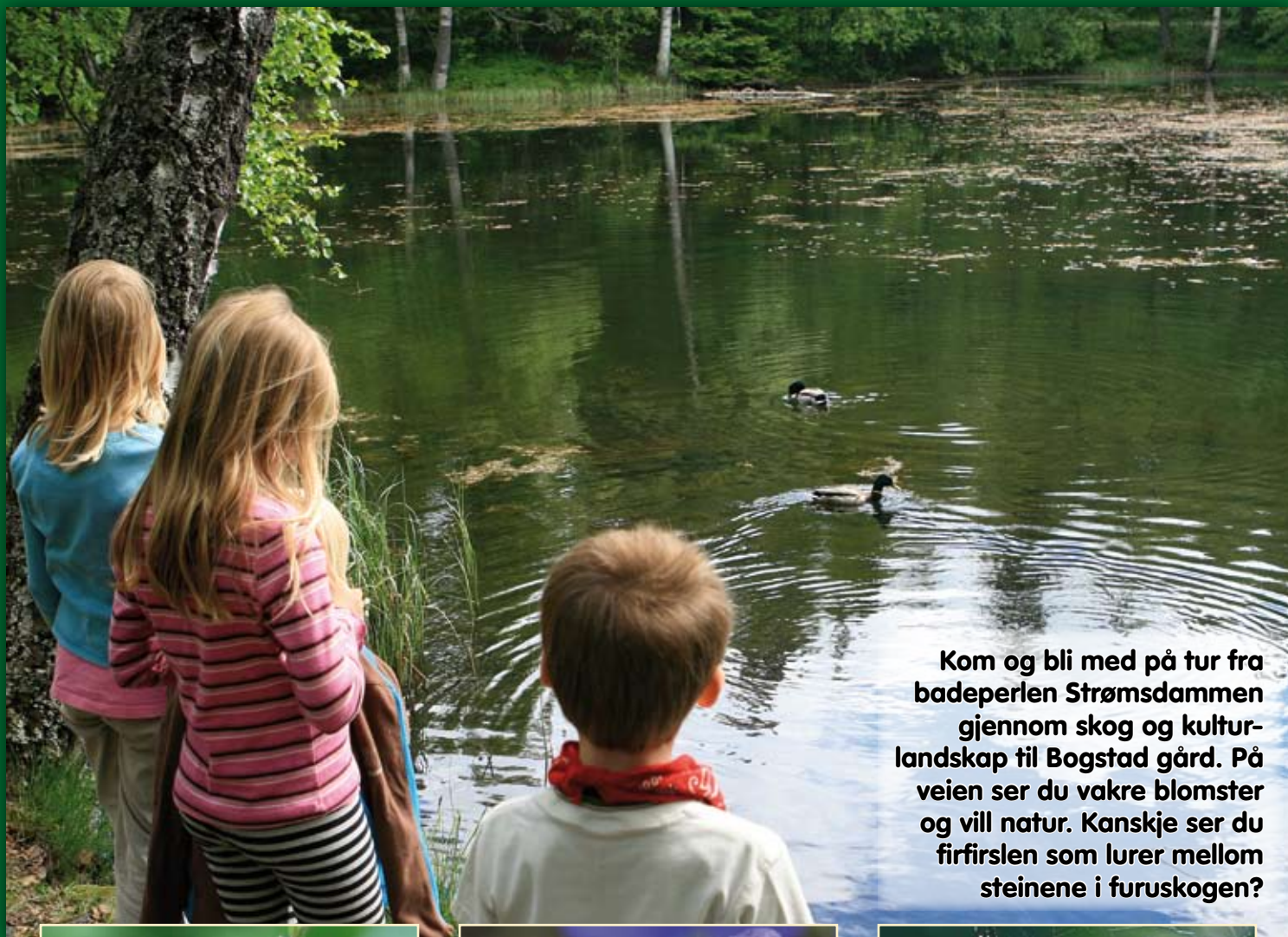

Naturkart fra Strømsdammen til Bogstad gård

Catrine Curle

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Kom og bli med på tur fra
badeperlen Strømsdammen
gjennom skog og kultur-
landskap til Bogstad gård. På
veien ser du vakre blomster
og vill natur. Kanskje ser du
firfirslen som lurder mellom
steinene i furuskogen?

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
www.noa.no

Innhold

Biologisk mangfold	3
Naturkartene	3
Hva er et vegetasjonskart?	3
Post 1 Langs turveien	4
Post 2 Strømsdammen	6
Post 3 Blåbærgranskog	8
Post 4 Skog i gjengroingsfase	9
Post 5 Furuskog	10
Post 6 Liten dam	12
Post 7 Kulturlandskap	13
Post 8 Jegersborgdammen	14
Post 9 Rik engvegetasjon	15
Vegetasjonskart med natursti	16
Post 10 Bogstad gård	17
Treslag i området	18

Ordforklaring

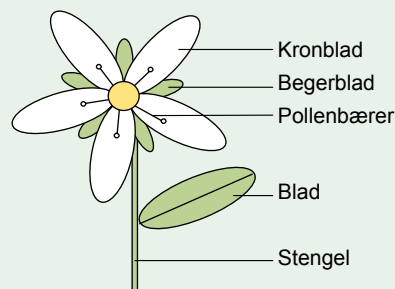
Jordstengel - underjordisk del av stengel (ikke rot).

Kjertel - et lite organ som skiller ut stoffer.

Kjertelhår - hår med klebrig, ofte kuleformet spiss.

Sambu - både hann- og hunnblomster på samme plante.

Særbu - hannblomster på noen planter. Hunnblomster på andre.

Redaksjon

Bilder: Catrine Curle (hvis ikke annet er anvist)

Layout: David Keeping

© Naturvernforbundet i Oslo og Akershus 2010

Takk

En stor takk til alle som har bidratt i arbeidet med dette heftet! En spesiell takk til Hilde Friis Solås som har vært drivkraften bak våre naturkart, Gjermund Andersen, Laila Holmen, Helén Svensson for faglig og administrativ hjelp, David Keeping som har gjort layout og Jørgen Vogt for korrektur. Takk også til Inge Kristoffersen i Friluftsetaten for nyttige innspill. Takk for finansiell støtte fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Byrådsavd. for miljø- og samferdsel, Kultur- og idrettsetaten i Oslo kommune!

Kilder

Bjørø, T., Næss, O., Rødevand, Ø. (red) 1999. Røa mot år 2000. Baneforlaget.

Christensen, T. 1997. Sørkedalsvassdraget og Sørkedalen. Eget forlag.

Heggland, A., Blindheim, T. Olsen, K. M. 2006. Naturverdier i Sørkedalen, Oslo kommune. Siste Sjanse-notat 2006-2.

Hessen, Madeleine von. & Espeland, E. 2009. Bogstad park og hager, til nytte og behag. Aschehoug forlag. Oslo.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.

Gederaas, L., Salvesen, I. & Viken, Å. (red) 2007. Norsk svarteliste 2007. Artsdatabanken.

Kummen, T. & Larsson, J. Y. 1981. Vegetasjonskart for Oslo. Kartblad CN 046 Holmenkollen, målestokk 1:10 000. Oslo Helsøråd, Oslo.

Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk rødliste 2006. Artsdatabanken.

Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora. 7. Utgave ved Reidar Elven. Det Norske Samlaget.

Mossberg, B., Stenberg, L. 2007. Gyldendals store nordiske flora. Norsk utgave. Gyldendal Norsk Forlag

Skard, O. 2003. Ville vekster: røtter i kulturhistorien. Landbruksforlaget, Oslo.

Tvedt, K. A. 2000. Oslo byleksikon. 4. utg. Kunnskapsforlaget.

<http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9334026> (09.11.09)

<http://www.nhm.uio.no/fagene/zoologi/insekter/norhym/> (09.11.09)

http://zoologi.no/herpetil/he_arter.htm#firfisle (besøkt 09.11.09)

Biologisk mangfold

Vi vil vise deg noe av den store variasjonen som finnes selv i dette lille området. I Norge finnes det så mye som 60 000 ulike dyre- og plantearter. Allikevel er dette bare en liten del av alle artene som finnes i verden. På slutten av 2006 kom det en ny norsk rødliste. Dette er en liste over plante- og dyrearter som er sårbare eller står i fare for å bli utryddet. Den er lang - hele 3886 arter! Rødlista forteller oss at de største truslene mot disse artene er arealendringer som skogbruk og menneskers utbygging. Det forsvinner et lite stykke Norge hver dag! Arter forsvinner ikke alltid med en gang selv om man ødelegger store deler av leveområdet. Men etter en tid kan artene likevel dø ut. Det er farlig å være få. Når det er få individer igjen av en art skal det bare en tilfeldighet til for at den dør ut. Det er også viktig at de områdene som er igjen er sammenhengende. Da kan dyr og planter av samme art holde kontakten med hverandre og formere seg. Men hva kan så du gjøre? Hvorfor forteller vi dette til deg? Fordi du betyr noe! Fordi hver og en av oss har et ansvar for hvordan det går med naturen vår. **Vi ønsker å dele naturgleden med deg fordi: Det vi er glad i – det har vi lyst til å verne om!**

Naturkartene

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har så langt laget 17 naturkart for områder i Oslo. Flere er underveis. DU kan laste ned heftene fra våre hjemmesider: www.noa.no

Heftene inneholder informasjon som er bygd opp rundt et **vegetasjonskart** som finnes i bakpermen.

Hva er et vegetasjonskart?

Er ikke skog bare skog? Kan det være noe system i **hvor** ulike typer skog finnes? Alle ville planter lever i stadig konkurranse med hverandre. De må konkurrere om vann og næringsstoffer til røttene sine og om å få lys til bladene. Den planten som er best tilpasset miljøet på voksestedet, vil vinne denne kampen. Hvilke planter som vokser i et område bestemmes av **økologiske faktorer**. Økologiske faktorer er f. eks. vanntilgang, klima, snødekke, berggrunn, jordsmonn og næring, og ikke minst dyr og andre planter. De plantene som vokser et sted er de som utnytter og tåler de økologiske faktorene best på akkurat det stedet. I områder som har fått utvikle seg gjennom noen hundre år, er det derfor langt fra tilfeldig hvilke planter som vokser hvor. Planter som har noenlunde samme krav til miljøet, og samtidig er tilpasset hverandres tilstedeværelse, vil vokse på samme sted. De danner det vi kaller et **plantesamfunn** eller en **vegetasjonstype**. Det er disse du kan finne igjen på **vegetasjonskartet**. Vegetasjonskartet kan for eksempel fortelle deg hvor du finner blåbær!

Vegetasjon varierer, men ikke alltid etter skarpe grenser. Det er derfor ikke sikkert du ser noe tydelig skille akkurat der streken går på kartet. Men tenker du på områdene samlet, vil du nok se at det er forskjell på dem.

ISBN: 978-82-90895-50-6

Giftig/ Spiselig

Noen av plantene vi finner underveis er spiselige og også veldig gode. Men vær oppmerksom! IKKE SPIS noe FØR du er HELT sikker på hva det er og at det er spiselig! Mange planter som er giftige kan ligne på spiselige planter.

Plukking

Det kommer andre etter deg! Ikke plukk plantene på postene!

Post 1 Langs turveien

Langs turveien slipper mer lys ned til bakken enn inni skogen. Her finner du en del arter som trives godt i slik kantvegetasjon. Typiske arter i kantvegetasjonen her er ugressklokke, groblad, kratthumbleblom, alsikekløver, hvitkløver, rødkløver, løvetann og burot. Går du av turveien på venstre side er du plutselig inne i skogen og vegetasjonen er helt annerledes. Akkurat her vokser det mange furutrær i tillegg til grantrærne. Bunnsjiktet domineres av gressarten smyle og blåbær, men du finner også marimjelle, etasjemose og maiblom.

Frøene er klare til å spres med vinden.

Groblad *Plantago major* 10–50 cm. Blomstrer juni–september. Bladene er eggeformede til elliptiske. Et blomsteraks i midten med mange uanselige blomster. Vanlig på åpen, mager, slitt og hardtrampet jord, ofte i veikanter og småveier. Arten er spredd med mennesker fra Europa. Indianerne kalte den "hvite manns fotspor". I folkemedisinen har groblad vært brukt til å hele sår, altså gamledagers "plaster"...

Løvetann *Taraxacum* sp. 10–50 cm. Blomster mai–august. Blomstene står i kurver på bladløse, hule stengler. Bladene danner en rosett rundt blomsterstilkene. I folkemedisinen er løvetann blitt brukt som vann drivende middel. Man kan spise de unge bladene som salat. Løvetann vokser på alle typer gressbakker og skrotmark. Og blir ofte sett på som en ugressplante. Frøene sitter på en såkalt fnokk, noe som lett sprer frøene med vinden.

Rødkløver *Trifolium pratense* 15–60 cm. Blomstrer mai-september. Vanlig i veikanter, åkerkanter og beitemark. Også dyrket som fôrplante. Blomster mørk rosa. Bladene er avlange, ofte med en lys flekk oppå. Kløverartene tilhører erteblomstfamilien. De har symbiose med nitrogenfikserende bakterier. Dermed får de hjelp til å ta opp nitrogen!

Etasjemose *Hylocomium splendens*. Vanlig mose i skogbunnen. Greinene er fjærformede. Nye skudd dannes oppå fjorårets hvert år (nye etasjer). Dermed kan du telle deg nedover hvor gammel mosen er!

Smyle *Avenella flexuosa* 30–70 cm. Denne gressarten er vanlig over hele landet i skog, på hogstfelt og steinete mark. Vokser i tuer. Bladene er myke, glatte og innrullede. Blomstene, det vi ofte kaller strå, er rødlig.

Hvitkløver *Trifolium repens* 10–30 cm. Blomstrer juni-august. Vanlig i plener, på eng og veikanter. Blomster hvite. Blekbrune etter blomstring. Alle plantene i kløverslekten har 3-koplede blader – derav slektsnavnet trifolium som betyr tre blader. Av og til skjer en mutasjon hos hvitkløver. Se om du finner er "firkløver" – det skal bety lykke!

Stormarimjelle *Melampyrum pratense* 10–40 cm. Blomstrer juni-august. Tilhører maskeblomstfamilien. Stengel ofte greinet. Blomstene står vannrett ut. Kronen 15 mm lang, blek gul. Svartner ved pressing. Stormarimjelle klarer ikke å skaffe seg alt den trenger av vann og næring selv. Derfor snylter den ved å suge dette fra røttene til andre planter.

Alsikekløver *Trifolium hybridum* ssp. *hybridum* 20–50 cm. Blomster juni-august. Vanlig på kulturjord. Fôrplante. Blomstene lukter godt. De er først hvite, senere rosa, tilslutt brune.

Ugrasklokke *Campanula rapunculoides* 20–90 cm. Blomstrer juni-september. Flerårig. Lange jordstengler med tykke knoller. Nikkende blomster, ofte til én side. Fiolett krone, ca. 2,5 cm lang. Kommer fra Europa og Vest Asia.

Post 2 Strømsdammen

Natur i endring

Når du følger dette kartet, vil du gå gjennom variert natur og et skiftende terreng. Det er mye som påvirker naturen. Berggrunnen og terrenget påvirker plantelivet og dermed også hvilke dyr som kan leve der. Noen planter klarer å leve der det er tørt og mye sol, andre klarer seg best der det er mørkt og fuktig. Naturen endres over tid både med og uten menneskelig påvirkning.

Langs denne naturstien har det vært menneskelig påvirkning i hundrevis av år. På mange måter er dette også en vandring gjennom historien. Storgodset Bogstad gård og husmannsplassene rundt la grunnlaget for den naturen vi ser i dag. På Bogstad gård hadde de mange dyr og var avhengig av jevn tilførsel av drikkevann. I Peder Ankers tid ble Rødkleivbekken som renner fra Tryvannshøgda demmet opp til det vi i dag kjenner som Strømsdammen. Den opprinnelige demningen ble rehabilitert på grunn av hull og sprekker og stod ferdig i 1997. Strømsdammen er i dag offentlig badeplass.

Stokkand *Anas platyrhynchos* 57 cm lang. Vanlig ved vann fra kysten til fjellet over det meste av landet. En del trekker til De britiske øyer og kontinentet, mange overvintrer langs kysten. Stokkender dykker vanligvis ikke etter maten. I stedet siler den mat ut fra vannet mens den svømmer omkring.

Andemor med unger.

Hannender i praktdrakt.

Myrhatt *Comarum palustre* 20–50 cm. Blomstrer juni–juli. Berger- og kronblader purpurrøde. Vanlig på våt, næringsfattig jord.

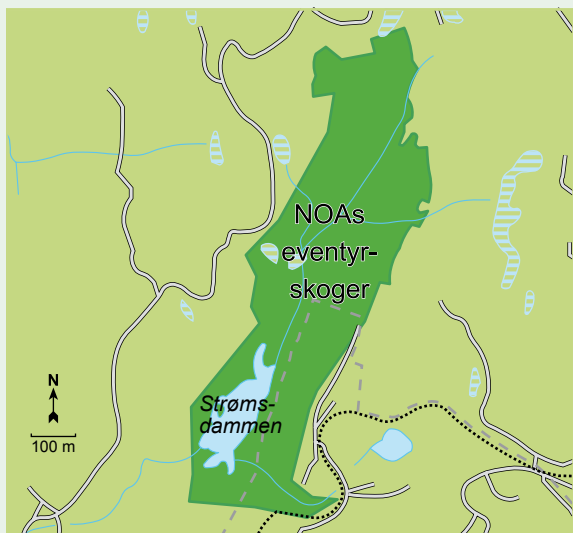
Bringebær-
blomst.

Elvenesnelle *Equisetum fluviatile* 30–150 cm. Denne snellen er vanlig i vann og på våt gjørme. Stengler grønne med hulrom, ofte uten greiner eller uregelmessig på toppen.

Bringebær *Rubus idaeus* 0,5–2 m- Blomstrer juni–juli. Bringebær vokser på åpen nitrogenholdig jord, på hogstfelt, i veikanter og kratt. Grenene har torner som beskytter planten mot beiting. Tilhører rosefamilien. Frukten er en sammensatt steinfukt som modnes om høsten og er røde og søte. Plukk og smak! Bladene kan tørkes og brukes til te.

Eventyrskoger

Fra Strømsdammen og nordover finnes en gammel særpreget skog – en Eventyrskog. Det vi kaller en eventyrskog er et skogsområde som har særlig høy verdi for friluftsliv og opplevelse. Vi tror at alle som oppsøker en eventyrskog vil være enige om at det er noe eget ved dem. De skiller seg ut fra omliggende områder fordi skogen er gammel og har stor variasjon. I en eventyrskog har de fleste trærne **høy alder**. Skogen er mest mulig **naturlig** uten menneskelig inngrep. Da øker også **arts mangfoldet**, noe som gir et mer spennende vegetasjonsbilde. I eventyrskogene kan terrenget være **vilt og kupert** og med **utsikt**. Vi får en spesiell **romopplevelse** i eventyrskogene – landskapet åpner og lukker seg etter hvert som vi beveger oss innover. Og sist men ikke minst gir eventyrskogen deg opplevelsen av noe **trolsk og eventyrlig**. Du kan lese mer om Markas Eventyrskoger på www.noa.no.

Post 3 Blåbærgranskog

Denne granskogen er relativt næringsfattig. Derfor er det ikke så mange ulike planter som kan leve her, og skogen blir artsfattig. Dette er dessuten den vanligste skogtypen i Oslomarka. Men skogen har allikevel mange muligheter! Hva med en blåbærtur? Eller søke ly under et grantre når det regner? Skogbunnen er dekket av blåbærlyng og moser. På lysåpne steder er det mye av gressarten smyle. Andre vanlige planter er maiblom, skogstjerne, stri kråkefot og linnea.

Kongle fra gran

Gran *Picea abies* kan bli 50 m høyt. Blomstrer i mai. Hunnblomstene blir til hengende kongler. Nålene sitter spredt og enkeltvis. Lysegrønne skudd om våren som kan brukes til å lage te.

Gullris *Solidago virgaurea* 25–100 cm. Blomstrer juli–september. Vanlig på åpne steder i skogen, hogstfelt og veikanter. Stengelen er opprett, med få greiner og ofte rødlig nederst. Gule blomsterkurver.

Blåbærblomst

Blåbærbladene blir røde om høsten.

Blåbær *Vaccinium myrtillus* 15–45 cm. Blomstrer mai–juni. Grønne kantete stengler. Bladene er tannete og blir røde før de faller av om høsten. Blomsterkronen er rødlig. Bærene er blåsvarte med søt smak. Plukk da vell!

Tyttebærblomst

Tyttebær *Vaccinium vitis-idaea* 5–30 cm. Blomstrer mai–juni. Blanke mørkegrønne blader som sitter på gjennom hele vinteren. Blomster med hvit-rosa krone og griffel som stikker ut. Bærene er mørkt røde når de er modne. Visste du at tyttebær inneholder sitt eget konserveringsmiddel, benzosyre. Tyttebærsyltetøy holder seg derfor veldig lenge.

Maurtue Mauren er et insekt, alle insekter har seks bein. Mauren bygger tuer av barnåler, strå og små pinner. Maurtueene kan bli store med hundretusenvís av beboere. Maurene danner samfunn av arbeidere, hanner og dronninger. På en solskinnsdag i juni kan du se ganske mange store maur med vinger. Det er dronningene og hannmaurene som er ute og svermer. De befruktete hunnene vil danne nye kolonier. Mauren holder små bladlus som "husdyr". Bladlusene melkes for sukker. Visste du at det finnes 53 maurarter i Norge?

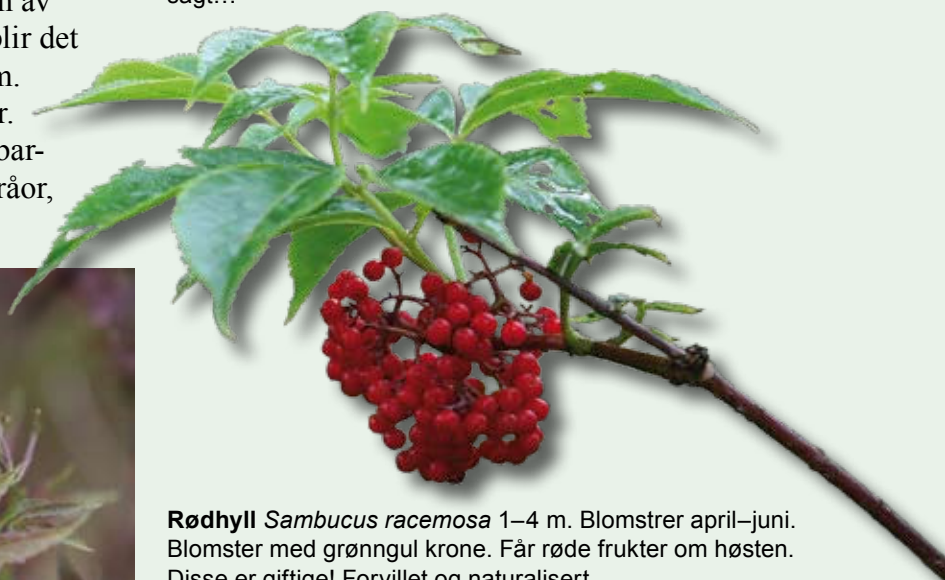
Post 4 Skog i gjengroingsfase

Akkurat her har skogen blitt hugget på grunn av strømledningene som går gjennom her. Da blir det mer lys til bakken og andre arter vokser frem. Vi ser at det er mange små løvtrær og busker. I en gjengroingsfase kommer løvtrærne før bartrærne. Akkurat her finner du små trær av gråor, rogn, hyll, bjørk, hassel og eik.

Rogn *Sorbus aucuparia* 3–15 m. Blomstrer mai–juli. Blad med 6–8 par like store tannete småblad. Får røde/orange frukter om høsten. Disse er fine å lage rognebærgelé av! Tidligere sa man at mye rognebær ga en streng vinter, men også det motsatte blir sagt...

Rødhyll *Sambucus racemosa* 1–4 m. Blomstrer april–juni. Blomster med grønn gul krone. Får røde frukter om høsten. Disse er giftige! Forvillet og naturalisert.

Blomst fra
rødhyll

Post 5 Furuskog

Her er stien ganske bratt og steinete. Det er mindre jord og litt tørrere. På høyre side ser du tydelig at det er furuskogen som dominerer og det er færre vekster i busk- og bunnsjiktet. Trærne står spredt og det blir mye lys på bakken. Her er det tørt og næringsfattig.

På skogbunnen finner vi typisk: Røsslyng og krekling, ulike arter lav og sigdmoser.

Litt lenger ned blir det flere trær og mer skygge på bakken. Her vokser blant annet bregner, gjøkesyre og maiblom.

Røsslyng *Calluna vulgaris* 10–30 cm. Blomstrer august–september. Små nålformete blader i fire rader. Beger rødfiolett og større enn kronen. Te av røsslyng har blitt brukt som sovemedisin.

Firfisle *Zootoca vivipara*. Kan bli opp til 16–18 cm lang. Finnes i de fleste landsdeler på sollyse steder, helst i nærheten av vann. Den er dagaktiv, og man kan ofte finne den sittende stille på en stein for å sole seg. Den spiser små insekter og edderkopper og er helt ufarlig for mennesker. Ungene fødes i juli–august.

Furu *Pinus sylvestris*, 2–40 m. Nålene sitter i par og blir 2–5 år. Oppe på stammen og på greinene faller barken av i papirtynne, rødbrune flak. 1–3 kongler sitter sammen og åpnes etter knapt 2 år.

Foto: Hilde Friis Solås

Hengeving *Phegopteris connectilis* 10–50 cm. Vanlig på skyggefull frisk-fuktig jord. Enkeltstående blader på jordstengler. Det nederste bladparet henger ned i forhold til de andre, derav navnet.

Fugletelg *Gymnocarpium dryopteris* 10–40 cm. Vanlig på skyggefull, steinet, fuktig jord langs bekkekanter og i skog. Lange bladskaft. I knoppstadiet opprullet i tre små kuler.

Blomst av
gjøkesyre

Gjøkesyre *Oxalis acetosella* 5–10 cm. Blomstrer april–juni. Bladene er 3-koplet og minner om hvitkløver. Blomsten er hvit med lilla årer. Blomst og blad kommer rett fra jordstengelen. Den trives best i skyggen på skogbunnen. Bladene er syrlige – smak da vel!

Blader
hos ormetelg

Ormetelg *Dryopteris filix-mas* 25–120 cm. Denne bregnen er vanlig i skog, kløfter og skråninger. Skaftene har gulbrune-blekbrune skjell. 5–8 sporehushoper på undersiden av bladene.

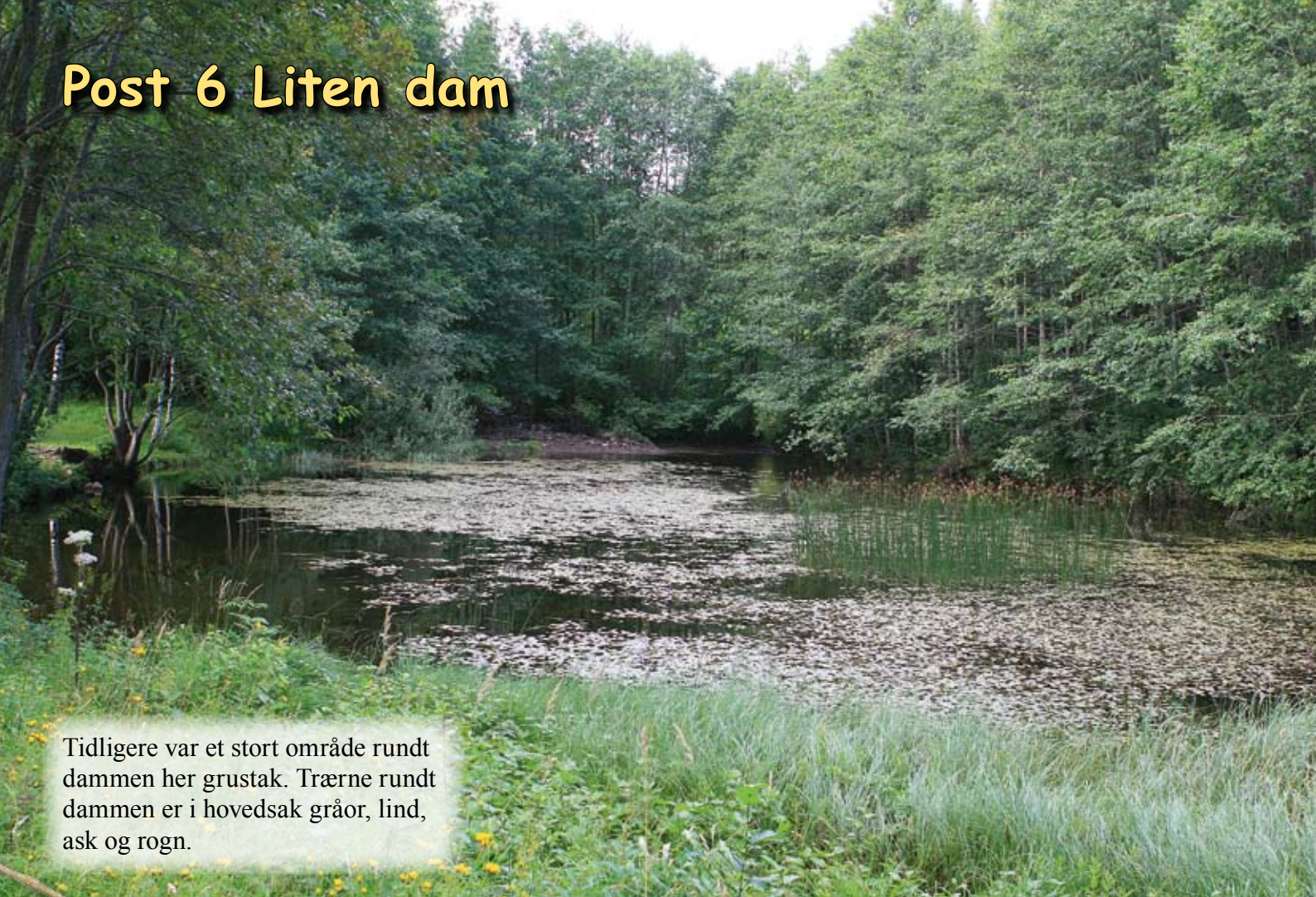

Maiblom *Maianthemum bifolium* 5–20 cm. Blomstrer mai–juni. Vanlig på fuktig, litt skyggefull og mager jord. Opprett stengel med to blader. Velluktende hvite blomster. Bærene blir røde når de modnes. Giftig.

Gammelt steingjerde. Når du kommer ut fra skogen ved Strømsbråten gård går du på en av de gamle Sørkedalsveiene. Steingjerdet skal være lagt opp av svenske krigsfanger tidlig på 1800-tallet.

Post 6 Liten dam

Tidligere var et stort område rundt dammen her grustak. Trærne rundt dammen er i hovedsak gråor, lind, ask og rogn.

Gråor *Alnus incana* 3–20 m. Blomstrer april–mai. Vi finner den ofte langs bekkeleier og grøfter slik som her. Barken er gråaktig og ofte glatt. Bladene er spisse og dobbelt sagtannede. Treet kan ta opp nitrogen gjennom soppknoller på røttene og feller derfor bladene mens de er grønne. Oreraklene er blant de første som blomstrer om våren. Hunnraklene blir til "orekongler" når de modnes.

Orekongler

Rakle

Sløke *Angelica sylvestris* 80–200 cm. Blomstrer juli–august. Vanlig på fuktig jord i bekkekanter, grøfter og beitemark. Blomster hvite – svakt rosa. Blomstene er i "skjermer", nesten som små paraplyer, dette er vanlig for plantene i skjermplante-familien som sløke tilhører.

Tjønnaks *Potamogeton natans* 50–200 cm. Blomstrer juni–august. Vanlig på gjørmebunn i sjøer, dammer og elver. Flyteblader 5–10 cm, elliptiske. Planter i rennende vann har mer avlange blad.

Sjøsvaks *Schoenoplectus lacustris* 1–3 m. Blomstrer juni–juli. Vanlig i vann på fast bunn i sjøer, elver, putter, dammer og grøfter. Runde, fylte strå. Tilhører starrfamilien.

Post 7 Kulturlandskap

Kulturlandskap er landskap som er påvirket av menneskers aktivitet gjennom tidene. Det er særlig jordbruket som har hatt stor betydning i å forme kulturlandskapet, men også beiting og skogsdrift. I dette området har mennesket påvirket landskapet lenge, men hvordan mennesker påvirker i dag og hvordan de gjorde det for hundre år siden er forskjellig.

På begge sider av veien her er det dyrket mark, og litt lenger opp var det beite. På venstre side av veien renner bekken vi har fulgt fra Strømsdammen. Her har trærne (for det meste bjørk og or) fått stå. Kantvegetasjonen i kulturlandskapet er ofte spennende. Hva finner du langs veien her?

Hundekjeks *Anthriscus sylvestris* 50–150 cm. Blomstrer mai–juli. Flerårig. Stengelen er hul og kantete. Kronbladene er hvite. Ser du hvordan blomstene sitter sammen i skjerm? Det er typisk for skjermplantefamilien som denne tilhører. Men pass på, denne familien omfatter av mange giftige planter!

Engsyre *Rumex acetosa* 30–90 cm. Blomstrer mai–juli. Vanlig i vei- og åkerkanter og på eng. Stilken er opprett og myk. De nederste bladene er pilformede. Har tidligere vært brukt som medisinske plante. Bladene smaker syrlig, men inneholder oksalsyre og bør inntas i små mengder.

Hengebjørk *Betula pendula* 8–25m. Blomstrer april–juni. Hvite stammer med svarte felter. Bark på eldre stammer er grovt ru og oppsprukket nede. Rakler som sprer pollen før løvsprett. Kan brukes til garnfarging. Garnet får da en klar gul farge.

Rød jonsokkblom *Silene dioica* 20–60 cm. Blomstrer juni–august. Flerårig plante i nellikfamilien med rosa-røde blomster. Hann- og hunnblomstene sitter på hver sin plante.

Engsnelle *Equisetum pratense* 15–50 cm. Denne planten har noen "bladskudd" og skudd for å kunne formere seg. Grene sitter i kranser oppover stengelen.

Markjordbær *Fragaria vesca* 5–20 cm. Blomstrer mai–juli. Blader trekoblede. Kronblader hvite. Visste du at jordbæret ikke er et bær, men en oppsvulmet blomsterbunn? De små "prikkene" er smånøtter som kan bli til nye jordbærplanter. Jordbærplantene kan også formere seg med utløpere som danner kloner av morplanten. Markjordbær smaker søtt og godt!

Post 8 Jegersborgdammen

Jegersborgdammen er i likhet med Strømsdammen demmet opp for å sikre vannforsyninger til Bogstad gård. Det var først da denne dammen ble for liten at Strømsdammen ble demmet opp. Ved Jegersborgdammen bodde gartneren og jegeren på Bogstad. Ved nordsiden av dammen står jegerboligen som ble oppført av baron Herman Wedel Jarlsberg i 1870. Jegerens hadde som oppgave å forsyne Bogstads kjøkken med vilt og bistå i herskapets jakt.

Rundt Jegersborgdammen er det skapt en skogpark der blant annet bøk og eik er plantet. Her krysser dessuten en natursti med informasjonsposter om treslag, kulturminner og geologi.

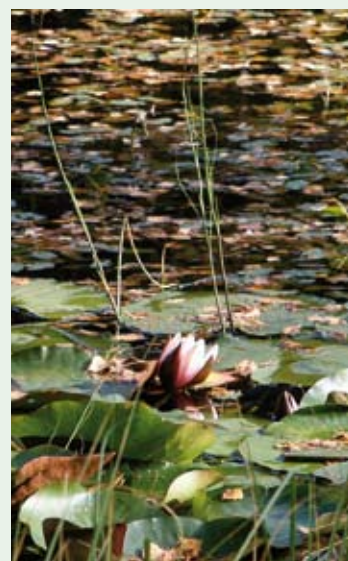
Bekkeblom *Caltha palustris* 10–50 cm. Blomstrer april–juni. Noen steder kalles denne også soleiehov. Vanlig på våt, næringsrik jord. Den er lett å få øye på langs bekker og tjern tidlig på våren med sine skarpt gule kronblad. Frøene har flyteorgan slik at de kan spres med vann. Hele planten er giftig!

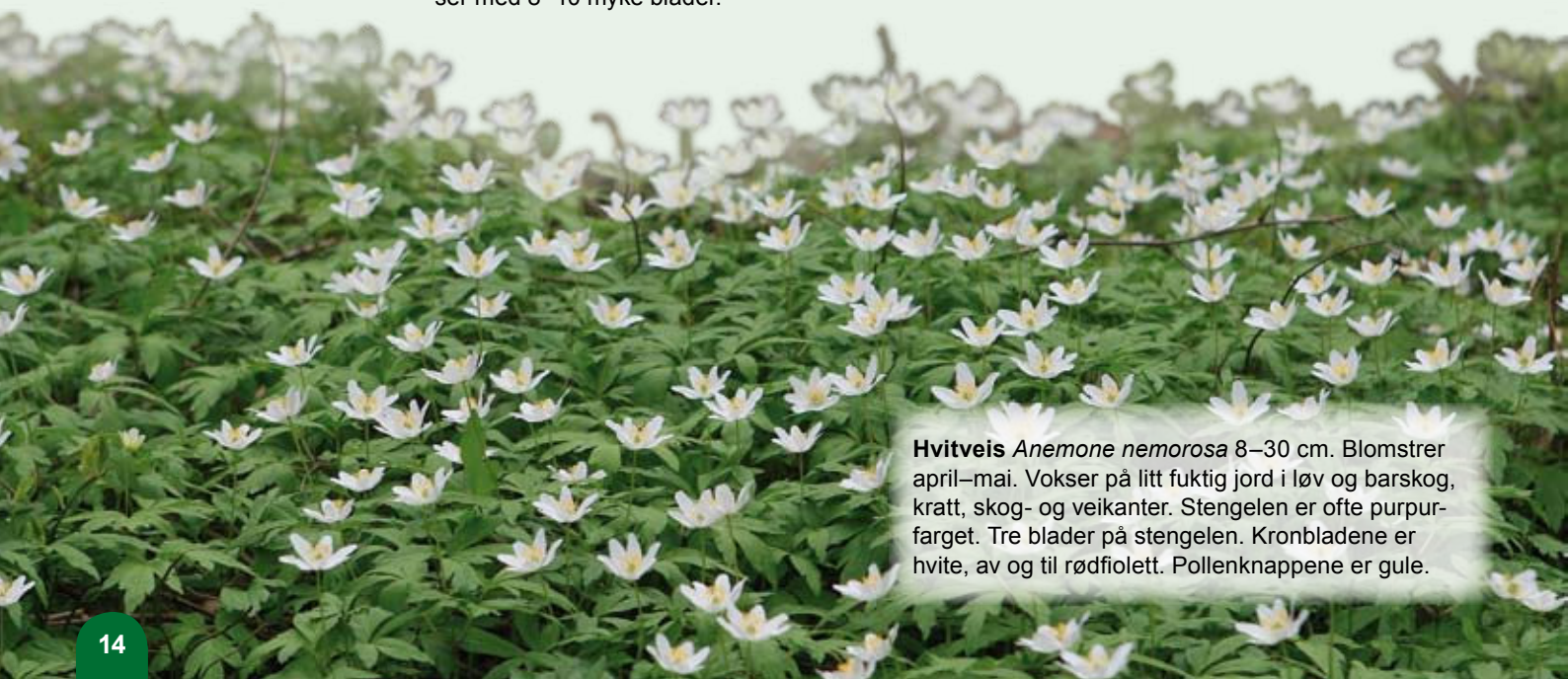
Hesterumpe *Hippuris vulgaris* 20–70 cm. Blomstrer juni–august. Vokser i bestand i vannkanter, elver, dammer og tjern. Stengel grønn. Bladkranser med 8–10 myke blader.

Maigull *Chrysosplenium alternifolium* 5–15 cm. Blomstrer april–juni. Vokser på fuktige og skyggefulle steder i bekker, kildedrag og grøfter. Stengelen er trekantet. De øverste bladene er gule.

Hvit nøkkerose *Nymphaea alba*. Blomstrer juli–august. Vanlig på gjørmebunn i småvann, lune viker og dammer. Bladplater 14–35 cm, nesten runde, med rette sidener. Blomster 6–20 cm.

Hvitveis *Anemone nemorosa* 8–30 cm. Blomstrer april–mai. Vokser på litt fuktig jord i løv og barskog, kratt, skog- og veikanter. Stengelen er ofte purpurfarget. Tre blader på stengelen. Kronbladene er hvite, av og til rødfiolett. Pollenknappene er gule.

Post 9 Rik engvegetasjon

På denne lille flekken kan dere finne utrolig mange flotte blomster i løpet av sommeren. En eng er det lurt å besøke mange ganger i løpet av en sommer da det stadig er nye planter som blomster. Hvis en eng får stå urørt over lengre tid uten slått eller beiting, vil nye planter komme inn. Først bringebær og geitrams, senere kratt og løvskog. Til slutt vil det bli barskog her også.

Tveskjeggveronica *Veronica chamaedrys* 5–35 cm. Blomstrer mai–juli. Vokser på beitemark, plen, eng og veigrøfter. Stengelen er håret på to sider (tve-skjegg). Kronbladene er blå med mørke årer, hvit i midten.

Gulflatbelg *Lathyrus pratensis* 30–90 cm. Blomstrer juni–juli. Vanlig på næringsrik jord i gjenvoksende eng, veikanter, beitemark, havstrand. Den har klengetråd på bladene og kantet stengel. 5–12 gule blomster i klaser. Gulflatbelg er en næringsrik forplante, men smaker bittert. Derfor er ikke husdyr så glad i den.

Skogstorkenebb *Geranium sylvaticum* 15–80 cm. Blomstrer mai–juli. Vanlig på frisk – fuktig næringsrik jord. Etter avblomstringen dannes en lang delfrukt som ser ut som et nebb, derav navnet storkenebb. Når frøene er modne sprekker "nebbet" opp og frøene slynges ut. Smart, ikke sant?

Knollerteknapp *Lathyrus linifolius* 15–35 cm. Blomstrer mai–juni. Vanlig i veikanter. Blågrønn. Vingekant på stengelen. Bladene har ikke klengetråd. Blomstene er rødfiolette og blir etter hvert blå og grålige. 3–6 blomster i klase. Denne er i samme slekt som gulflatbelg – kan du finne likheter?

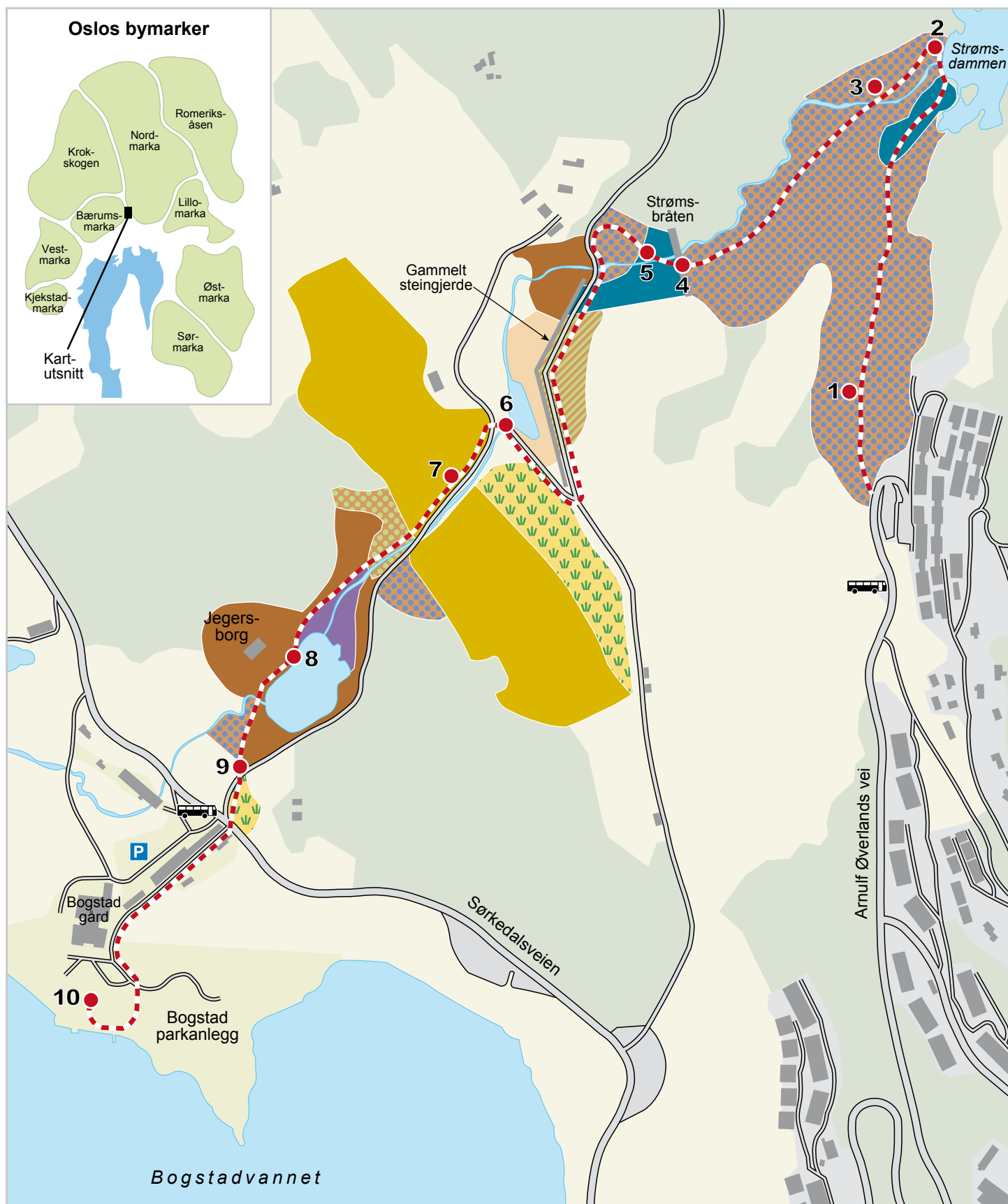
Engsoleie *Ranunculus acris* 20–70 cm. Blomstrer mai–september. Vokser i enger, kratt, åpen skog og ved bekker. Gule blomster. Mange kaller den for smørblomst.

Enghumleblom *Geum rivale* 20–50 cm. Blomstrer mai–juli. Trives på fuktig, næringsrik jord. Stengelen er rødbrun oppe. Bladene er trekoplete med små øreblad. Blomsten henger, men når den står i frukt er stilken opprett. Rødbrune begerblader og blekgule-rødligre kronblader.

Hårfrytte *Luzula pilosa* 10–25 cm. Blomstrer april–mai. Vokser i tuer i skogglenner, veikanter, hogstfelt og strender. Vintergrønne grunnblader med lange hår. Enkle blomster (i blant to) på lange skaft. Tilhører sivfamilien.

Post 10 Bogstad gård

Bogstad gårds historie

Gården Bogstad ble ryddet en gang mellom år 550 og 1050, men i årene etter svartedauden lå den øde. I katolsk tid lå gården under Hovedøya kloster og i 1536 ble den overført til kronen. I 1649 kom Morten Lauritzen i besittelse av Bogstad. Hans svigersønn Peder N. Leuch overtok gården i 1673. Leuch familien bygget opp Bogstad til et storgods, men brukte det bare som sommerbolig. Peder Anker kjøpte Bogstad gård og store skoger i Sørkedalen og Nordmarka i 1772 og bygget ut gården til slik den fremstår i dag. Han var en dyktig forretningsmann og ble Norges første statsminister (fra 1814–1822). Han hadde fast boplass på Bogstad.

Bogstads park og hager

Peder Anker var inspirert av trendene i England og anla Norges første engelske landskapspark på Bogstad. Parken er i dag i ferd med å bli restaurert tilbake til slik den var på Peder Ankers tid.

Bogstad gård i dag

I 1955 gav eierne fra seg Bogstad gård til Bogstad Stiftelse. Bogstad gård er i dag museum og besøksgård. Gårdsbruket på Bogstad drives økologisk av Friluftsetaten i Oslo og får hvert år besøk av tusenvis av barn. For å lese mer om Bogstad gård: <http://www.bogstad.no/> eller http://www.friluftsetaten.oslo.kommune.no/for_barn_og_larere/bogstad_besoksgard/

Hovedhuset sett fra Bogstadvannet

Sommerbeite på Bogstad

Gamle trær. Noen av de gamle lindetrærne på Bogstad gård er hule og er ynglekolonier for flaggermus. Eiketrærne er også viktige for det biologiske mangfoldet. Gamle eiker er det enkeltelement i norsk natur som det er flest arter knyttet til.

Europalerk *Larix decidua*

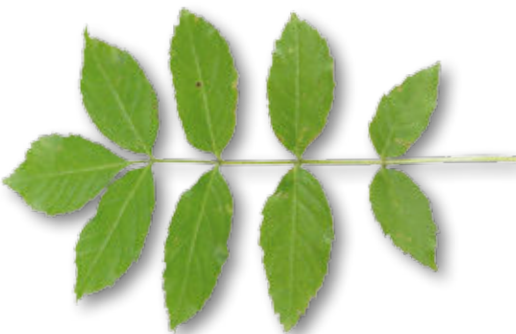
10–40 m. Blomstrer mai–juni. Nålene sitter i knipper. Om høsten blir nålene gule og faller av. De unge hunnblomstene er rødlige og sitter på kortskudd med nåler. Hannblomstene er gule og sitter på kortskudd uten nåler. De modne konglene er 1,5–4,5 cm. Lerketrærne er blant de få treslagene som ble plantet av Peder Anker som fremdeles vokser i parken.

Europalerk med hann- og hunnblomster og modne kongler

Treslag i området

Her vises noen av treslagene dere kan finne på turen. Ikke alle er omtalt underveis. Vil du lære mer om treslag i Norge og hvor de opprinnelig kommer fra? Se Naturkart for St. Hanshaugen. Se www.noa.no.

Foto: Hilde Friis Solås

Ask *Fraxinus excelsior*. Stort tre, opp til 25 m. Rak stamme og grågrønn bark. Blad ulikefinna med 3–6 par finner. Blomster små og svart-fiolette i tette klaser før løvsprett. Flat nøtt med vingekant. De sorte knoppene gjør den lett å kjenne igjen om vinteren.

Bjork *Betula* sp. Stort tre, 7–20 m. Hvite stammer med svarte felter. Bladstilk halvparten så lang som bladplate. Rakler som sprer pollen før løvsprett. Kan brukes til garnfarging. Garnet får da en klar gul farge.

Bøk *Fagus sylvatica*. Sambu tre med grå, jevn bark og blanke blader som er hårete langs randen.

Furu *Pinus sylvestris* Stort tre med lange parvise nåler. Hver nål blir 2–4 år i Sør-Norge. Nye nåler kommer bare på nye skudd. Sambu.

Gran *Picea abies*. Høyt tre med korte parvise nåler. Sambu. Hunnblomster blir til kongler. Vintergrønn.

Gråor *Alnus incana*. Tre eller stor busk med lysegrå bark, Vinterknopper butte, hårete. Unge kvister korthåret. Blad matte, sagtannede. Spisse eller avrundet. Små frukter som ligner på kongler. Sambu.

Hegg *Prunus padus* Stor busk eller tre. Mørk, bitter bark. Blad bredt lansettforma eller avlange, fint kvasstannete, dunhårete under. Hvite, velluktende blomster i lang klase.

Lind *Tilia cordata*. Stort tre opp til 20–30 m. Myke, hjerteformede blader. Blomsterstand med 4–15 blomster. Lind er løs i veden og lett å arbeide med. Derfor brukes den mye til treskjæring.

Rogn *Sorbus aucuparia* 3–10 m. Tre eller stor busk. Blad med 6–8 finner. Endefinnen ikke større enn de andre. Hvite blomster. Røde bær som kan brukes til å lage rognebærgele eller rognebærgrøt. Blomstrer i mai–juni.

Selje *Salix caprea*. Små til store trær, 3–8 m. Blad 5–10 lange, elliptiske til omvendt eggformete. Bladene har tenner eller ujevn kant. Du kan lage seljefløyte av greinene når sevjen stiger opp i treet om våren!

Spisslønn *Acer platanoides* Stort tre, opp til 10–20m. Blad håndfliket. Frukten er fin å sette på nesen!

Sommereik *Quercus robur*. Stamme med grå, sprukken bark. Kan få stammeomkrets på inntil 10 meter og bli veldig gamle. Blader med 2–4 par ulike store lapper. Nøtter med "skål" ved grunnen.